

1607.

Antonius, Grotius: De retributionibus in integrum.

1611.

Commanus, Johannes: De extraordinariarum collationum regali: ubi de collectis, et earum speciebus.

1612.

Commanus, Johannes: De regalibus minoribus, quae in bonis privatorum seu in singulorum dominia descriptis fisco ditionem reddunt?

1619.

Zacharius, Trachinus: De hypochondriis astronomicis: in genere, et in specie de communioribus.

1620.

1. Humilis, Helphicus Wriens: De moratoris dilationibus.
2. Humilis, Helphicus Wriens: De emptione et venditione

1620

3. Vitgelius, Johannes: De testibus

4. Liebenthal, Christianus: De privilegiis studiorum
communium, qui studiosis exornata et sunt et inseruunt

1625.

1. Schenkerus, Beckerus: Num sponsio, ante solemnem
in ecclesia copulationem et benedictionem, coniun-
gentibus, publica poenitentia juste imponatur?

4 Exempla 1675, 1689, ¹⁶⁹³ 1720 & 1727.

6. Ritter, Georgius: De homagio subiectionis.

...

...

Königliche Hofbibliothek

Leipzig, den 10. März 1875

Sehr geehrte Herren! Ich habe die Ehre,
Ihre gütige Einladung zu dem am
10. März 1875, 11 Uhr, im Saal
des Hoftheaters stattfindenden
Konzerte, anzunehmen.

Bitte, Sie zu dem Concerte zu begleiten.

1619

4

CONTROVERSIARVM ASTRONOMICOPHYSCARVM

DISPUTATIO SECUNDA,

De

HYPOTHESISIBVS ASTRONOMICIS

in genere, & in specie de communioribus.

QUAM

D. T. O. M.

Ducente ac Docente

IN ILLUSTRIS ACADEMIA GIESSENSI

SUB

Præsidio

M. JOACHIMI ZACHOVII WISMARIENSIS
MEGAPOLITANI

Ad diem 11. Martij

defendendam suscipiet

LAURENTIUS BAPST

Viennensis Austrius.

GIESSENÆ

Typis exseribebat CASPARUS CHEMLINUS

ANNO MDLXXIX.

V I R O

MAGNIFICO, NOBILISSIMO AC STRE-
nuo Dn. GEORGIO GURTNERO ab *Egenburg.*
Sac. Caes. Majest. Consiliario, & Urbis Altenburgen-
sis in Ungaria Tricesimatori supremo, Promo-
tori ac fautori suo nunquam non ho-
norando.

VI &

V I R I S

*AUTHORITATE PRAESTANTISSI-
mis ac integerrimis*

Dn. Johanni *Mays.* } *Civibus Reipub. Viennensis primariis*
& } *illi parenti, huic v. affini suo plurimum*
Dn. Dieterico *Wennig* } *observando.*

Hanc

*Exercitationem Philosophicam in
debita observantia gratique
animi περιήγειον*

D. & offert.

Laurentius Bapft. *sc.*

CONTROVERSIARVM ASTRONOMICORVM - PHY-
sicarum Disputatio.

DE HYPOTHESISIBUS IN GENERE, ET
IN SPECIE DE COMMUNIORIBUS.

Respond.

LAURENTIO BAPST AUSTRIO.

1. **D**isputationis præcedentis *th. 27.* Astronomiæ principii annumeravimus Hypotheses, quas vocant; illas igitur ut nunc intimius consideremus methodi & instituti nostri ratio postulat. Priusquã verò ad specialem earundem tractationem descendamus, inquirendum est, an etiam Hypothesibus Astronomia opus habeat, Et si opus habet, quales illæ esse, vel possint, vel debeant.
2. Quoad primum *Petrus Ramus* negativam defendit, uti videre est *lib. 2. Schol. Mathem. p. 67.* Cui assentitur *Abrahamus Scultetus lib. 1. Spheric. c. 2. p. 4. & Keckerm. lib. 2. de Loco & Locat. p. 89.* Et hanc suam sententiam *Ramus, Georgio Ioachimo Rhetico* perscripsit, ut constat ex literis ad *Rheticum, à Freigio editis & pag. alleg. l. 2. Schol. Mathem.* Deinde etiam *Tychoni Braheo* alteri *Atlanti*, eam *Augustæ Vindelicorum* proposuit, eundem hortatus, ut postquam per hypothesis *syderum* cursus in exactum ordinem redegerit, idem sine his tentare affectaret, ut de se ipso scribit *Tycho pag. 60. lib. 1. Epist. Astronom.*
3. Fundamentum a. ejus primarium quod extat

A

fuit

fuit hoc, quia viderat Chaldaeos & Ægyptios habuisse Astronomiam cognitionem facilimam, contra verò eam, quæ fit per hypothefes, (ut ille quidem putavit,) esse difficilimam & intricatam, censuit aliam commodiorem viam Chaldaeis, quam nobis usitatam fuisse.

4. Quamvis a *Rheticus* hypothesium Copernicearum fuit assertor acerrimus, ut ex ejus narratione prima de libris *Revolutionum Copernici* liquet, tamen ad partes *Rami* videtur transiisse, cum ipse lib. 2. *Schol. Matth. pag. 63.* scribat, de Studio liberandi Astronomiam ab hypothefibus spem sibi factam esse à *Rhetico*. Et in responsoriâ ad *Ramum Rheticus* fatetur se, absolutis aliis, ad opus istud accessurum. *Tycho* verò ei restitit, ostendens sine hypothefibus *Quævis* cœlestia nec in scientiam redigi, nec ut intelligantur excusari, posse. Existimat autem *Ramum* hac in re non penitus penetrabilia hujus scientiæ perspexisse, & æqualitatem recurrentem, (secundum quam fat convenientes hypothefes extrui possunt,) in motu syderum non attendisse.

5. Hoc proinde cum *Tycho*ne p. 60. *Epist. Astro. lib. 1.* Ramo opponimus fundamentum: Omnia constant numeris, ponderibus, & mensura, sine his etiam quicquam in mundo visibili explicari nequit. Hypothefes a. istæ nihil aliud, quam mensuram apparentis motus, per circulum aliasque figuras, ostendunt, quam deinde Arithmetica in numeros resolvit. Sine his igitur qui Astrorum motus intelligere & comprehendere annititur, incorpoream & plus quam Angelicam sibi imaginatur rationem.

6. Quæ verò objiciebatur facilitas cognitionis Ægyptiacæ, illa tantum in Æquatoriis Planetarum extitit, teste *Tycho*ne loc. alleg. Alias a. hypothefes, quæ assumuntur, ita comparatæ esse debent, non ut Astrorum motus tricis implicent, sed ut explicent, fundamentisque, ratio. ii.

tionibus, demonstrationib. Geometricis & Arithmeti-
cibus prima, media & ultima hic debent, ad amussim
congruant.

7. Facebant igitur & isti, qui præposteram humani
ingenij rationem accusant, quando in cœlestium motuum
demonstrationibus ad præsidia aliena, (ut loquuntur,) A-
rithmetica & Geometrica, confugimus; quam sententiam
Frischlino ascribit *Casmannus part. 1. Astrol. cap. 6. p. 323*. A quo
tamen ne latum unguem ipse discedit, quando paulo post
p. 324. Astronomos, hypotheses ex aliis scientiis desumetes,
fugillat, quasi terrena cœlestibus, (sunt ejus verba,) huma-
na divinis, reperta nostræ mentis opificio Dei admisceant,
quamvis aliàs cum Ramo non faciat, *pag. 328. Astrol.*

8. Naturam enim scientiarum subalternarum vel
ignorant vel dissimulant, quæ in eo cõsistit, ut inferior, qua-
lis est Astronomia, ex superioribus sua principia desumat.
Vnde & demonstrationes proprias non habent teste *Cl.*
Scheiblero lib. 1. cap. 1. Metaphys. n. 140. Error autem Casmanni
ex ista procul dubio fluxit hypothesi, quod putat Astronomi-
am esse partem Physicæ, adeoq; sic Mathematica Phy-
sicis misceri non potest non statueret; quod refutavimus in
præcedente disputatione.

9. Quoad secundum, existimant aliqui etiam falsas
& ne quidẽ vero similimas hypotheses assumi posse, si mo-
dò, qui finis & scopus hypothesium est, exactum nobis sup-
pedient calculum, unde & illas definiunt, quod sunt com-
menta Astronomorum, quæ extra vel intra cœlum ima-
ginamur. *Abrahamus Sculterus lib. 2. Sphericæ. 18. p. 100. & lib.*
1. c. 2. p. 3. 4. 5. Quo effugio quidam *Copernici* hypotheses, na-
turæ, (ut ipsi putant,) aduersantes excusare conan-
tur.

10. Verum egregia hæc esset, ex falsis absurdis &

impossibilibus assumptis, demonstrandi ratio; digna pro-
fecto iis, qui cum pulstem attingere possent vas cum vul-
peccia lambunt, quam ipsis relinquimus, probe sciētes ve-
rum non nisi vero consonare, falsum autem à vero plus quā
consonare. Quando autem, quod impertinenter hic solet
allegari, verum interdum ex falso sequitur, hoc per accidēs
feri norunt tyrones Logicæ, hoc autem de Astronomicis
demonstrationibus dicere, est contumeliosum & ἀλογον.
Coperniceæ vero hypotheses per alias rationes satis super-
que defendi possunt, ut non opus sit ad falsitatem arcem cō-
fugere, quemadmodum id luculenter patet ex *Mysterio Cos-
mographico celeberrimi Mathematici Iohannis Kepleri, Et Narratione prim. Rhetici*, aliisque qui de his scripserunt.

11. Hoc tamen interim observandum esse putamus;
Quasdam hypotheses (v.g. Circulorum) non esse eiusmodi
in cœlo vel natura, cuiusmodi sunt in ipso globo depictæ, vel
in Sphæra Armillari, effictæ. Nullus enim realis Zodiacus
in cœlo, Nullus Æquator, Nullus Tropicus &c. fundamē-
tum tamen ejus rei est in ipso cœlo, & illi sunt imagines re-
rum ^{dicæ} existētiū, sine quibus motus affectiones decla-
rare impossibile est. Quomodo enim quæso quantitatem
motus diurni Solis, vel etiam dicæ alicujus artificialis osten-
des sine Æquatore? quomodo motum Solis aliorumve
Planetarum ab Æquatore declinantem sine Zodiaco?
Circulus ideoque talis licet non sit in cœlo, motus tamen
circularis est in eo, qui sine illius ope monstrari nequit;
quemadmodum hoc scite in motu Sagittæ nervo impulsæ,
& cursu navis ab India Orientali per æquor in Hispaniam
appellētis, deducit *Astachus lib. 2. de nat. trip. cœl. cap. 21.*

12. Hæc de hypothēsis in genere prælibanda fue-
runt, nunc ipas, & quidem hac disputatione communi-
ores seu generaliores, aggrediemur. Harum autem alij nu-
me-

merant octo, *Michael Mæstlinus lib. 1. Epitom. Astron. part. 3. p. 41. 42.* alij quatuor, *Adrianus Metius lib. 1. Instit. Astron. c. 2. p. 11.* alij plane eas ad Phycicos relegant *Scultetus p. 2. lib. 1. Sphæric.* Nos secuti Astronomos plerosque eas hic tractamus: Præterquam enim, quod fundamenti loco, cui apparatus, motuum superstruuntur, ponantur, controversias continent gravissimas. Reducimus autem illas ad has quatuor. Prima, de motu. Secunda, de figura cœli. Tertia, de figura terre & aquæ. Quarta, de loco & motu terræ.

13. De motu tria solent explicari. 1. Quod motus in cœlo sit duplex. Primus, seu Communis, qui super Æquatoris, secundus seu Periodicus, qui fit super polos Signiferi. Quibus alij annumerant etiam motum, ut vocant, trepidationis de quo vide *Metium p. 13.* Clavius, in 1. cap. Sphærae Joh. de S. Bosco. p. 54. & 63. Duplicem autem istum motum in cœlo deprehendi non dubitatur, de Subjecto verò horum motuum non levis inter Astronomos est controversia. Ptolemaici utrumque cœlo tanquam subjecto proprio ascribunt. Copernicus, & qui ipsum sequuntur, motum ^{ωχθμικένο} terræ attribuunt, & motum stellarum periodicum cœlo relinquunt: Secundum hos igitur motus mundanus distribuendus esset in cœlestem & terrestrem. Nichilominus tamen commodè uterque cœlestis vocari potest, cum etiam ille qui terræ convenit, in cœlo observetur, & cœlestia de eo demonstrantur *Φαινόμενα.*

14. 2. Quod motus iste sit circularis. De quo cum nemo, quod ego sciam, jam dubitet, pluribus hic opus non est. Si ramen Aristippum aliquem nactus fueris, ad cœlum ipsum deducito, & stellas præsertim polo viciniores nobisque semper apparentes, quæ motu suo circulum exactè describunt, inspicere jubeto. 3. Quod motus iste sit æquabilis & regularis. Quæ propositio adeo certa est quibusdam, ut

inter Axiomata referatur teste *Masflino. Epit. Astron. lib. 1. p. 56.* Constat autem ejus certitudo ex statis temporibus, certis legibus ac periodis, quibus motus iste absolvitur, in specie de singulis planetis hoc ostendere non est hujus loci. Consule si libet de his Astronomos, quæ a. inæqualitas vel anomalia deprehenditur, illa tantum est respectu nostri, quam proinde Ptolomæus vocavit *Φαινόμενην ἀνωμαλίαν* & *ἀνώμαλον φαιντοσίαν*, & solummodo reperitur in partibus periodorum, integræ autē periodi sunt regulares. vide de hac anomalia egregiè differentem *Philippum Melanctonem in præfatione Theoric. nov. Purbachij à Reinholdo edit; pag. mihi. 18.*

15. Ex dictis nunc facile deducitur *secunda hypothesis de figura cælis*, nam, præter illa, quæ de circulari cæli motu annotata sunt, quæcunque cælo alia quam spherica tribuitur figura, inæqualis unius ejusdemque stellæ distantia in motu diurno inducitur. Et præter *Basilium Laëtantium* aliosque paucos nullus figuram aliam cælo tribuit. Argumenta eorum ex *Sacro codice allata refutata* vide apud *Redemptum Baranzanum part. 1. Vranoscop. q. 3. dubitat. 6. p. 99.* Coniunge *Anton. Ruvio. lib. 2. de cælo c. 5. q. 1.*

16. In *tertia* consideratur terra cum aqua conjuncta, ita tamen à provida natura distincta, ut commoda sedes animantium esse queat, de qua nunc inter saniores Philosophos non est controversia. De aquæ rotunditate in specie vide *Clavium pag. 130. & seq.* Esse autem istum globum terrenum, (secundum quosdam quod plus terræ quam aquæ habeat) rotundum, sic probari solet. Rotundus est secundum longitudinem, & rotundus est secundum latitudinem E. & c. Secundum illam; quia stella quæpiam oritur citius orientalibus, quam accidentalibus, & è

con-

Contrario his tardius, quam illis occidit, quod non nisi propter tumorem aliquem fieri potest; ille autem tumor æquabilis est, quia in tempore istius ortus vel occasus differentia observata cum locorum distantia deprehenditur proportionalis. *Mastlinus Epit. Astro. lib. 1. p. 65.* Secundum hanc; quia Borealisiorib. major est elevatio poli quam Australioribus, ut constat. vide plura apud *Jacobum Milichium in comm. super 70. caput lib. 2. Plinij. p. 13. & seqq.* Clavium in *S. Bosc. p. 124. & seq.*

17. At inquis rotunditatem terræ asserere, est montes ex ea tollere. *Plinius lib. 2. de mundi historia cap. 64.* dicit hanc rotunditatem intelligi si capita montium linearum ambitu comprehendantur. Nos cum *Merio lib. 1. ca. 2. p. 17.* Eminencias istas & concavitates terræ, quamvis in se considerata ingentes videantur, collatione cum toto globo facta exiguas esse eiusque rotunditatem nihil impedire existimamus, quemadmodum hoc luculenter apparet in Eclipse Lunæ, in qua umbra Terræ exacte est rotunda, ut nihil ulci aut tumidi conspiciatur, simile quid habemus in Luna ipsa, quæ nobis exactam refert spheram, cum tamen multa in ea protuberantia, ut noviter, sed admodum eleganter demonstrat *Galilaus Galilei Mathematicus Patavinus in Nuncio Sydereo p. 12. & seqq.* Hinc est quod dicant auctores, terræ rotunditatem non Geometricè sed Geographice examinandam esse.

18. Insignis sane hic globus flamma ferroque divinus, & ut ut ejus umbra in ipsa Luna appareat, tantus tamen non est, ut ejus semidiameter in observationibus Planetarum superiorum parallaxin inferat, quemadmodum ad oculum demonstrant proluxæ observationes *Tychonis lib. 1. Phan. 1. cap. 6.*

19. Quarta bimembris valde controversa est inter
Astro-

Astronomos recentiores, quæ cum non nisi ex cuiuslibet propriis hypothesibus, de quibus in sequentibus auctur sumus, judicari possit, eò illam remittimus. Hoc unicum hic notamus, quoad locum terræ consensum esse inter Ptolemaicos, Tychonē: & Origanum, quietem autem non adeo improbabiliter ab Origano & aliis impugnari. Copernicum verò quoad situm & motum à reliquis dissentire.

20. Hæc de hypothesibus in Astronomicis ita disputari solent. Ab aliis etiam additur divisio totius mundi ex quâ ea, quæ hoc seculo potissimum controversa sunt, excerpimus. Ab Aristotelicis enim in ista divisione ignis elementaris Sphæræ Lunæ subjicitur, eò potissimum argumento, quod ignem semper sursum tendere videant. Quæ Sententia Physicis & Opticis refellitur argumentis. Physicum Palmarium à motu, quo suam defendere sententiam fatagunt Aristotelici, desumptum est. Si ignis fertur sursum rãquam ad locum suum proprium, feretur eò naturaliter, si hoc E. secum omnia, quæ ei sunt agglutinata, præsertim si fuerint leviora, & ignis validior, evehet, quod tamen experientia negat. Acuitur hoc argumentum si cogitemus quomodo aer, qui non est æqualis activitatis cum igne, lignum, quod gravius prunis, ex loco alieno per mediam aquam, magis aeri elevanti, quam igni aer, resistentem, secum ad locum proprium aeris evehit.

21. Et quodnam eius quæso alimentum, sine quo ignis ad momentum subsistere nequit: Sed ad Opticam, quæ docet radios lucidi per se rectos occursum medij diversi, refringit. *Risner. lib. 4. Opt. prop. priorb. Ambr. Rhodius lib. 2. Opt. prop. 10.* Si hoc, ergò nulla stella potest observari in suo loco, etiã si accedat calculus Arithmeticus, ut in discursu demonstrabimus. Vide hac de re. *Valesiũ in S. Philolosoph. p. 29. & 30. Keplerũ p. 6. in Dioptr. Johan. Pœnam. Gall. Reg. Mathem. in præf. Optic. Risner. & Tychonem passim. FINIS.*

VEXILLVM PHOEBEVM,

VOTIVA ANNAGRAMMATUM DECA-
designatum, & Ornatiss. & Doctiss. Respondenti

Dn. LAURENTIO PAPAE,
benevoli fauoris ergo erectum.

LAURENTIUS PAPA.

APPLAUSU VRANIAE. (duplicato V pro T.) Enitar Applausu
APPLAUSU NITARE. VI PLENÂ PARATUS.
APPLAUSU VIREANT. (duplic. V.) It apparês Lauru (dupl. r.)
EN LAUS APPARUIT. VALENS APPARUIT.
LEVANS APPARUIT. IN ARTE APPLAUSU.

¶ *Et etiam Lauri semper vernantis honorem
Amplificare paras Laurenti, nominis ortu,
Applausu Urania, cuius nunc scita tueri
Praeside Zachovio, conaris gnauiter ausu.
Signa patent, signis Applausu Enitar in istis
Carbasâ Phæbeo referunt super ausa, notatu.
Quin Nitare calens Applausu, taliter astrum
Esse Dea poteris, Vi Plenâ bella Paratus
Laudis inire notis, sine sanguine, qualia poscit
Aoniis cataphracta acies consueta sub armis.
Doctrinae framcâ munitus viceris hostem;
Robur ab ingenio veniet, velut arte triumphum.
Applausu Vireant tua munia numinis, almo
Fauoris auspicio, laurati germinis usu,
Quod Clario commune seni est, tibi tempora cingat,
Nomina cum lauro redimens cum numine nomen.*

Rumor

Rumor It apprens Lauu tunc perget ad aures.
Hic praclara tui vulgetur adorea cepti,
Vt claria resonent En Laus Apparuit aur.e.
Audiit hoc Pæon; si sic perrexit, in fit
Esse meum sat agam, populus cui succinat olim:
Arte potens, medicis que Valens Apparuit herbis,
Præsidis operâque Levans apparuit agris.
Omnia conveniunt; Applausu clarus in arte
Surgere quo ualeas, nis est calidissima voti.

L. Jungermani T.

Med. D. Profess. & Botan. Ordinar.
Academie Giesena.

ULB Halle
005 030 471

3

WMA

B.I.G.

Farbkarte #13

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

1679 4

TRONOMIC-
CUNDA,
STRONOM:
mmunioribus.

A GIESSENA

MI ZA-
RIENSIS
ANI

BAPST

CHEMLINUS
IX.

